

İzmir'in İncisi: Büyük Efes Oteli (1964-2002)

Burcu KAYA

İzmir'de, ister Pasaport İskelesi'nden inen, isterse Cumhuriyet meydanından öylece geçen birinin olsun, yarım asırdır bakışlarının takıldığı ilk imge, eski Büyük Efes Oteli'nin silüetidir. Yine de çoğu kişi, bu otelin bir dönem İzmir'in parlayan yıldızı, birçok İzmirlinin ve ünlünün ikinci evi, birçok misafirin ise vazgeçilmez mekânı oluşundan bihaber, otelin arnavut kaldırımlarında adımlarını sıralar. Büyük Efes Oteli sadece İzmir'de köklü bir otelcilik ekolünün yaratılması değil, aynı zamanda yüksek modernizmin vücut buluşudur. Ne var ki, yıllar boyu tüm ihtişamıyla Cumhuriyet Meydanı'nın tek sahibiymiş gibi durmasının sebebi, döneminin lüks mimarisinden ibaret değildir. Bu yapının ev sahipliği yaptığı ve görüp geçirdiği onca güzel anı, havuz başındaki kahkaha dolu sohbetler, renkli fuar zamanları ve kusursuzluğun hedeflendiği servis anlayışı, Büyük Efes Oteli'ne ruhunu üfleyen unsurlardan yalnızca birkaçıdır.

Cumhuriyet Meydanı'nın İzmir sosyal yaşamındaki yerinin belirlenmesi, otelin kuruluş yıllarından çok daha öncesine dayanır. Dönemin Belediye Başkanı Dr. Behçet Uz, 1933 yılında büyük çaplı bir panayır kurulması teklifini öne sürer, İzmir Valisi Kazım Dirik Paşa'nın başkanlığındaki toplantıda bu teklif kabul edilir. Bunun üzerine, ileriki yıllarda Büyük Efes Oteli'nin kurulduğu, Yunanların kaçarken çıkardığı yangında yanan alan temizlenir ve 9 Eylül panayırına ev sahipliği yapar. İzmir fuarının ilk oluşumları olan panayır, 1935 yılına kadar bu alanda düzenlenir (İzmir Kent Kültürü Dergisi 2000:168).

Yıllar sonra bu alana Büyük Efes Oteli'nin temelleri atılacaktır. Ya bu alan gücünü Büyük Efes Oteli ile paylaşır ya da Büyük Efes Oteli onun şanını yürütür, bilinmez ama Efes Oteli, zaman içinde İzmir'in simgesi haline alır. O, koca bir şehrin nabzının nasıl bir

otelde atabileceğini, bir otelinse nasıl başlı başına yaşayan bir şehir olabileceğini kanıtlar gibidir. İşte bu nedenle, 1957 yılında Büyük Efes Oteli'nin inşa edilmeye başlaması, İzmir'in sosyal yaşamındaki bir kırılma noktasını imlemektedir.

Bu yazıda, İzmir için bambaşka bir dönemin başlangıcı olan ve Türkiye otelleri içinde oldukça önemli bir yere sahip Büyük Efes Oteli'nin tarihi konu edildi. Otelin öyküsü, onun tarihine tanıklık eden kişilerle gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmeleri temel alınarak şekillendirildi ve yazıya döküldü. Bu amaçla, Büyük Efes Oteli'nde kasiyerlik, ambar envanterleme ve demirbaş şefliği gibi görevlerde bulunmuş Ali Ataklı, tahakkuk elemanı olarak başlayan ve muhasebe müdürü olarak ayrılan Cihat Çalın ile görüşüldü. Otelde maitre d'hotel'lik görevinde bulunan Ertuğrul Sevim, Kamil Köklü ve Olgun İnan değerli tecrübeleriyle otelin tarihine ışık tuttu. Chef de rang'lık görevinde bulunan Ali Yıldırım, Sedat Çanakçı ve Muzaffer Dönmez otelin geçmişine dair bilgilerini paylaştı. Ayrıca otelde önceleri kaptan olarak görev yapan Kemal Özkan, önbüro müdürlüğü ve genel müdür yardımcılığı kademelerinde bulunan Yüzyıl Becerik ve head waiter'lık yapan Habib Karakuş'la düzenlenen görüşmeler Büyük Efes Oteli'nde yaşanan önemli gelişmelerin kaleme alınmasına kaynaklık etti.

Panayır 'Yerine' Büyük Efes...

İzmir, 1950'li yıllarda, her ne kadar keyifli fuar günlerine sahne olsa da, şehri diğer dönemlerde de canlı tutacak bir şehir kulübü, restoran ve otele ihtiyaç duyulduğu fark edilir. Ancak İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin imkânları bu girişimlere el vermez. 1949 yılında kurulan T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün işlevleri arasında, ülkede eksikliği